

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціальної педагогіки
та психології

Поліш О.В. Пономаренко

« 30 » 08 202 1

ПРОФІЛАКТИКА ВТОРИННИХ ВІДХИЛЕНЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки бакалаврів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності «Спеціальна освіта»
спеціалізації 016.01 Логопедія
освітньо-професійна програма «Логопедія»

Укладачі: Соловйова Т.Г. канд. пед. н., доцент каф. соціальної педагогіки та спеціальної освіти, Апухтіна В.В. викладач кафедри соціальної педагогіки та спеціальної освіти

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Протокол № 1 від «27» 08 202 1р.
Завідувач кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти

Заверико

Н.В. Заверико

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

Протокол № 1 від «30» 08 202 1р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціальної педагогіки та
психології

Козич

І.В. Козич

Погоджено
з навчально-методичним відділом

Лешенкова

(підпис)

О.В. Лешенкова

(ініціали, прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
		Цикл дисциплін професійної підготовки спеціальності	
Спеціальність 016 Спеціальна освіта	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
Спеціалізація 016.01 Логопедія		4 -й	4 -й
Освітньо-професійна програма Логопедія	Змістових модулів – 4	Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні	
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 14	24 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		42 год.	78 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Профілактика вторинних відхилень» є формування у студентів цілісного уявлення про структуру та прояви особливостей розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку різних категорій, а також про порушення розвитку дітей, способи їх профілактики, та вироблення навичок планувати та організувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення, працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Профілактика вторинних відхилень» є:

- ознайомлення студентів з реалізацією психодіагностичних методик вивчення стану психічних процесів з урахуванням особливостей дітей кожної категорії дітей з ООП;
- набуття студентами навичок впроваджувати елементи психокорекційних технологій для розвитку, удосконалення та корегування стану психічних процесів дітей з ООП;
- вироблення навичок правильно структурувати та організувати процес навчання та виховання у спеціальному закладі для дітей з особливостями розвитку;
- оволодіння навчиками застосовувати комплексний підхід в роботі з дітьми з ООП;
- засвоєння студентами знань з складання індивідуальної психокорекційної програми як необхідної складової навчально-корекційного процесу;
- засвоєння знань з консультування всіх учасників освітнього процесу;
- вироблення навичок використання теоретичних основ спеціальної психології та спеціальної освіти в організації корекційного процесу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p>Результати навчання:</p> <p>РН 2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>РН 3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.</p> <p>РН 12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку.</p> <p>РН 13. Володіти методиками сприяння соціальної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, їхньої підготовки до суспільної та виробничої діяльності.</p> <p>РН 21. Працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку в різних типах закладів</p> <p>Компетентності:</p> <p>СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку.</p> <p>СК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.</p> <p>СК-18. Здатність до формування й розвитку соціокультурного середовища, сприятливого для осіб з особливими освітніми потребами.</p>	<p>Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, тощо); - діалогічні методи (інтерактивні заняття, навчальні дискусії, інтелектуальні розминки, «мозковий штурм», заняття з елементами тренінгу та ін.); - проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод кейсів, обговорення, пошук); - дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру); <p>Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування; - усні опитування; - перевірка письмових робіт студентів (есе, довідки, таблиці тощо); - перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання; - перевірка проєктів.

Міждисциплінарні зв'язки.

Проблематика курсу «Профілактика вторинних відхилень» пов'язана з курсами «Основи соціалізації особистості з ООП», «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія», «Технології спеціальної освіти», «Основи інклюзивної освіти», «Спецметодика математики з основами математики», «Діагностика дитини з ООП».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні основи профілактики. Первинна профілактика порушень розвитку

Тема 1. Теоретична основа корекційної профілактики.

Поняття профілактики. Види профілактики, їх мета. Теорія функціональних систем П.К. Анохіна. Психічні процеси: відчуття, сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення, мовлення. Вищі психічні функції, склад, особливості, умови формування. Ієрархія ВПФ. Теорії розвитку психічного розвитку дитини: системно-діяльнісний, історико-еволюційний підхід, гуманістична психологія (К. Роджерс, А. Маслоу, В. Франкл, С. Сатір, Ш. Бюлер), когнітивістський напрям, теорія розвитку інтелекту у дітей за Ж. Піаже, теорія соціального наочіння, еґо-психологія Е. Еріксона, соціокультурний підхід Л.С. Виготського, епігенетичний підхід Г. Готліба, теорія У. Бронфенбреннера.

Тема 2. Норма та патологія розвитку. Закономірності відхилень розвитку.

Поняття про норму та патологію розвитку. Статистична, функціональна та індивідуальна норма. Закономірності відхилень розвитку. Критерії задоволеності за І. Кулка. Структура дизонтогенезу за Л.С. Виготським. Види дизонтогенезу В. Лебединського. Умови нормального розвитку за О.Р. Лурія.

Тема 3. Зовнішні фактори порушень розвитку.

Час впливу тератогенного фактору. Фактори пренатального періоду. Фактори натального періоду: пологи, стимуляція, пологові травми, асфіксії. Фактори постнатального періоду: інфекційні захворювання дитини, соматичне захворювання дитини, мовне середовище, психосоціальна депривація, навчання, виховання.

Тема 4. Внутрішні фактори порушень розвитку.

Фактори перинатального впливу: багатоплідна вагітність, токсикоз, гестоз, резус-конфлікт, інфекційні захворювання матері, прийом лікарських засобів, стресові ситуації, психотравми, нервово-психічні захворювання батьків, хронічні соматичні захворювання батьків, гіпоксії. Фактори постанатального впливу: генетичні захворювання, захворювання нервової системи, нейроінфекції, порушення зору, слуху. Успадкування нейрофізіологічних особливостей.

Змістовий модуль 2.

Профілактика сенсомоторних порушень розвитку

Тема 5. Адаптаційні можливості організму.

Поняття про адаптацію. Компоненти адаптації. Види адаптації: сенсорна, фізіологічна, психічна, соціально-психологічна, психофізіологічна, професійна. Нейропластичність. Синаптичні зв'язки та їх види. Фактори, що впливають на розвиток мозку.

Тема 6. Сенсомоторний розвиток.

Сенсорна інтеграція як фізіологічний процес та метод розвитку. Аналізаторна взаємодія. Етапи розвитку сенсорної взаємодії. Поняття про сенсорну інтеграцію. Симптоми порушень сенсорної інтеграції. Методи діагностики порушень сенсорної інтеграції. Напрямки використання методів сенсорної інтеграції у роботі логопеда. Біомеханіка та фізіологія рухів. Поза, локомоції. Принципи організації моторики: теорія руху М.О. Бернштейна, теорія діяльності О.М. Леонтьєва. Праксис та диспраксія, симптоми проявів. Методики розвитку та корекції моторної сфери: методика А. Пето, Войта, Шерборн, Бобат-терапія, бала метрика (мозочкова стимуляція), Бломберг терапія, метод Фельденкрайза.

Змістовий модуль 3.

Профілактика порушень психічних функцій

Тема 7. Інтелектуальний розвиток дитини.

«Когніція», «когнітивна система», «пізнавальні процеси», «когнітивні здібності». Нейрофізіологічний механізм пізнавальних процесів; зв'язок когнітивної системи із загальним станом організму. Види когнітивних функцій: сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення. Ієрархічний принцип розвитку когнітивних функцій. Нейрокогнітивні розлади. Фактори ризику виникнення когнітивних порушень. Симптоми погіршення когнітивних функцій. Стани, що пов'язані зі змінами пізнавального розвитку. Методи профілактики порушень когнітивних функцій: соціальні та біологічні шляхи підтримки когнітивної

діяльності.

Тема 8. Мовленнєвий розвиток.

Ранній сенситивний період до засвоєння фонологічної системи рідної мови. Первинного аналізу мовленнєвого потоку. Взаємозв'язок раннього фонологічного розвитку та подальшого розвитку зв'язного мовлення дитини. Показник Р. Khul. Метод ранньої діагностики мовлення, опитувальник McArthur. Соціальна взаємодія в немовлячому та ранньому віці. Засвоєння рідної мови. Білінгвіальне середовище. Умови затримки мовленнєвого розвитку. Гіпотеза лінгвістичної відносності Сефіра-Уорфа.

Тема 9. Соціально-емоційний розвиток

Особливості емоційної сфери як психічного явища. Онтогенез емоційно-вольової сфери. Теорія Джеймса Ланге про генез емоцій. Модель психічного стану (Theory of mind) та її значення у розвитку соціалізації та навчання. Емоційний інтелект. Емоційна компетентність за Керолін Саарні. Прояви порушень емоційно-вольової сфери у дітей. Імпульсивність, афективна лабільність, високий рівень сугестивності. Психотравмуючі умови виховання.

Змістовий модуль 4.

Форми та зміст педагогічної профілактики

Тема 10. Психічний розвиток в цифрову епоху.

«Медіаграмотність». Концепція розвитку медіаграмотності (за Поттером). Шкідливий вплив на здоров'я телевізійної та комп'ютерної залежності. «Цифрова недоумкуватість», «інтернет-психоз», «завмерлий погляд», педагогіка переживання. Особливості розвитку мислення, мовлення, пам'яті, вольової сфери, сфери почуттів та вмінням співпереживати. Цифрова гуманістична педагогіка та позитивний потенціал застосування цифрових технологій. Способи профілактики та подолання цифрової залежності в дітей.

Тема 11. Раннє втручання.

Раннє втручання. Підтримку та розвиток компетентності батьків. Принципи послуги раннього втручання: сімейноцентрованість, міждисциплінарність та командність. Функціональний підхід. Реалізація програм раннього втручання в природньому середовищі з використанням повсякденних рутин. Алгоритм надання послуги раннього втручання. Хронометраж послуги раннього втручання.

Тема 12. Гра як форма корекційно-розвивальної роботи.

Ігрова діяльність дітей. Теорій сучасної наукової інтерпретації ігрової діяльності (Л.Артемова, Р. Жуковська, Т. Маркова, Н. Михайленко, Е.Костяшкін, Б.Кобзар, О.Огородніков, К.Агафонова, Л.Веденісова, Р.Зіміна, В.Чубенко та ін. Онтогенез гри, значення та вили ігор. Структура ігрової діяльності дітей як системного явища. Діагностичні методики для виявлення ігрових умінь та ігрових навичок дітей дошкільного віку. Особливості добору методик та способи їх обробки. Складання протоколу спостережень за процесом ігрової діяльності, складання протоколу бесіди за тематикою гри. Діагностика міжособистісних стосунків дітей в процесі гри. Ознайомитись з особливостями діагностування дітей різного віку. Складання перспективного плану роботи з організації ігрової діяльності дітей з ООП. Методика організації ігор різного типу в роботі з дітьми раннього віку. Моделювання ігрових ситуацій та вирішенню педагогічних ситуацій.

Тема 13. Навчальна діяльність як одна з форм учіння.

«Учіння», «навчальної діяльності». Способи оволодіння досвідом – внутрішній (гностична діяльність, вторинне учіння) та зовнішній (предметні дії, первинне учіння) Ознаки навчальної діяльності. Причини та прояви особливостей навчальної діяльності дітей з ООП. Інтелектуальні дії, мисленнєві операції за С.Л. Рубінштейном (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та інші). Теорія П.Я. Гальперіна про поетапне формування розумових дій як засіб розвитку особистості в навчальній діяльності. Піраміда навчання. Проекція порушень розвитку дітей на піраміду навчання. Ознайомитись з проекцією навичок і видів діяльності дітей на піраміду навчання. Труднощі у навчанні. Методи діагностики труднощів у навчанні. Прийоми запобігання виникнення труднощів у навчанні. Психогігієна навчання.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів			
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	12 / 3	6	2	6	1	2	12	5	10	15	
2	15	12 / 3	6	2	6	1	2	12	5	10	15	
3	15	12 / 3	6	2	6	1	2	12	10	5	15	
4	15	12 / 3	6	2	6	1	2	12	10	5	15	
Усього за змістові модулі	60	48 / 12	24	8	24	4	8	48	30	30	60	
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30										40	
Загалом			90							100		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1.	Тема 1. Теоретична основа корекційної профілактики. Тема 2. Норма та патологія. Закономірності відхилень розвитку. Тема 3. Зовнішні фактори порушень розвитку. Тема 4. Внутрішні фактори порушень розвитку.	6	2
2.	Тема 5. Адаптаційні можливості організму. Тема 6. Сенсомоторний розвиток.	6	2
3.	Тема 7. Інтелектуальний розвиток дитини. Тема 8. Мовленнєвий розвиток. Тема 9. Соціально-емоційний розвиток	6	2
4.	Тема 10. Психічний розвиток в цифрову епоху. Тема 11. Раннє втручання. Тема 12. Гра як форма корекційно-розвивальної роботи. Тема 13. Навчальна діяльність як одна з форм учіння.	6	2
Разом		24	8

6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1.	Тема 1. Теоретична основа корекційної профілактики. Тема 2. Норма та патологія. Закономірності відхилень розвитку. Тема 3. Зовнішні фактори порушень розвитку. Тема 4. Внутрішні фактори порушень розвитку.	6	1
2.	Тема 5. Адаптаційні можливості організму. Тема 6. Сенсомоторний розвиток.	6	1
3.	Тема 7. Інтелектуальний розвиток дитини. Тема 8. Мовленнєвий розвиток. Тема 9. Соціально-емоційний розвиток	6	1

4.	Тема 10. Психічний розвиток в цифрову епоху. Тема 11. Раннє втручання. Тема 12. Гра як форма корекційно-розвивальної роботи. Тема 13. Навчальна діяльність як одна з форм учіння.	6	1
Разом		28	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	<p>Теоретичне завдання – підготовка : виступ за темами.</p> <p>Практичне завдання – порівняльний аналіз профілактичних концепцій Л.С.Виготського – про психічну активність, В.П.Сімонова – про емоційний резонанс та емоційний голод, Дж. Боулбі – про теорію прив’язаності феномен компетенції дитини в процесі розвитку.</p>	<p>Питання для підготовки:</p> <p>Теоретична основа корекційної профілактики.</p> <p>Психічні функції та психічні процеси.</p> <p>Теорії розвитку (Виготського, Піаже, теорія обробки інформації). Закономірності відхилень розвитку.</p> <p>Норма та патологія. Зовнішні фактори порушень розвитку, їх профілактика. Епігенетичний підхід. Внутрішні фактори порушень розвитку, їх профілактика. Здоров’я матері, новонародженого. Пренатальні, постнатальні впливи.</p> <p>Вимоги до виконання та оформлення:</p> <p>Довільна форма (презентація, доповідь, таблиця тощо).</p> <p>Файл з виконаним завданням надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов’язково – посилання на використані джерела.</p> <p>https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10595</p>	<p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями:</p> <p>Самостійне виконання (1 б.);</p> <p>Своєчасне виконання (1 б.);</p> <p>Повнота відповіді (1 б.);</p> <p>Творчий підхід (1 б.);</p> <p>Презентація на занятті (1 б.).</p> <p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - якість виконання навчального завдання (1 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.). 	<p>2,5*2=5</p> <p>5</p>
	<p>Практичне завдання – перелік рекомендацій для вагітних жінок (або молодих матерів) для профілактики</p>	<p>Вимоги до виконання та оформлення: Файл до 3 сторінок тексту word з виконаним завданням надсилається на відповідну сторінку у Moodle. Обов’язково – посилання на використані джерела.</p> <p>https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10595</p>	<p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - своєчасність виконання (1 б.); - якість порівняння (2 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.). 	<p>5</p>

	порушень розвитку дитини.			
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	4			15
2	Теоретичне завдання – підготовка : підготувати доповідь, виступ за темами.	Питання для підготовки: Поняття про адаптацію. Компоненти адаптації. Види адаптації: сенсорна, фізіологічна, психічна, соціально-психологічна, психофізіологічна, професійна. Нейропластичність. Синаптичні зв'язки та їх види. Фактори, що впливають на розвиток мозку Сенсорна інтеграція як фізіологічний процес та метод розвитку. Аналізаторна взаємодія. Етапи розвитку сенсорної взаємодії. Поняття про сенсорну інтеграцію. Симптоми порушень сенсорної інтеграції. Методи діагностики порушень сенсорної інтеграції. Напрямки використання методів сенсорної інтеграції у роботі логопеда. Біомеханіка та фізіологія рухів. Пози, локомоції.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: Самостійне виконання (1 б.); Своєчасне виконання (1 б.); Повнота відповіді (1 б.); Творчий підхід (1 б.); Презентація на занятті (1 б.).	2,5*2=5
	Практичне завдання – підбір та демонстрація вправ з розвитку сенсорної інтеграції (5 вправ).	Вимоги до виконання та оформлення: Підбір 5 вправ з наочністю у вигляді презентації Powerpoint або Word. Обов'язково – посилання на використані джерела https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10595	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - демонстрація вправ (1 б.) - вміння пояснити механізм вправи (2 б.)	5
	Практичне завдання – підбір та демонстрація вправ з розвитку моторної координації (5 вправ).	Вимоги до виконання та оформлення: Підбір 5 вправ з наочністю у вигляді презентації Powerpoint або Word. Обов'язково – посилання на використані джерела https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10595 Методики розвитку моторної сфери : Методики розвитку та корекції моторної сфери: методика А. Пето, Войта, Шерборн, Бобат-терапія, бала метрика (мозочкова стимуляція), Бломберг	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повний обсяг виконання (1 б.); - демонстрація вправ (1 б.) вміння пояснити механізм вправи (2 б.)	5

		терапія, метод Фельденкрайза.		
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	4			15
3	Теоретичне завдання – підготовка : підготувати доповідь, виступ за темами.	Питання для підготовки: «Когніція», «когнітивна система», «пізнавальні процеси», «когнітивні здібності». Нейрофізіологічний механізм пізнавальних процесів; зв'язок когнітивної системи із загальним станом організму. Види когнітивних функцій: сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення. Ієрархічний принцип розвитку когнітивних функцій. Нейрокогнітивні розлади. Фактори ризику виникнення когнітивних порушень. Симптоми погіршення когнітивних функцій. Стани, що пов'язані зі змінами пізнавального розвитку. Методи профілактики порушень когнітивних функцій: соціальні та біологічні шляхи підтримки когнітивної діяльності. Ранній сенситивний період до засвоєння фонологічної системи рідної мови. Первинного аналізу мовленнєвого потоку. Взаємозв'язок раннього фонологічного розвитку та подальшого розвитку зв'язного мовлення дитини. Соціальна взаємодія в немовлячому та ранньому віці. Засвоєння рідної мови. Білінгвальне середовище. Умови затримки мовленнєвого розвитку. Особливості емоційної сфери як психічного явища. Онтогенез емоційно-вольової сфери. Емоційний інтелект. Емоційна компетентність за Керолін Саарні. Прояви порушень емоційно-вольової сфери у дітей. Імпульсивність, афективна лабільність, високий рівень сугестивності.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: Самостійне виконання (1 б.); Своєчасне виконання (1 б.); Повнота відповіді (1 б.); Творчий підхід (1 б.); Презентація на занятті (1 б.).	2*5=10
	Практичне завдання – демонстрація практичної реалізації теорій.	Вимоги до виконання та оформлення: Передбачається опрацювання будь-якої з наведених теорій та побудова практичної моделі її застосування у з метою профілактики порушень розвитку.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.);	5

		Теорії: Гіпотеза лінгвістичної відносності Сефіра-Уорфа. Показник Р. Kuhl. Ранній розвиток мовлення McArthur. Теорія Джеймса-Ланге про генез емоцій. Модель психічного стану (Theory of mind) та її значення у розвитку соціалізації та навчання.	<ul style="list-style-type: none"> - якість виконання (2 б.); - самостійність виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.). 	
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	3			15
4	Теоретичне завдання – підготовка : підготувати доповідь, виступ за темами.	<p>Питання для підготовки:</p> <p>«Медіаграмотність». Концепція розвитку медіаграмотності (за Поттером). Шкідливий вплив на здоров'я телевізійної та комп'ютерної залежності. «Цифрова недоумкуватість», «Інтернет-психоз», «завмерлий погляд», педагогіка переживання. Особливості розвитку мислення, мовлення, пам'яті, вольової сфери, сфери почуттів та вмінням співпереживати. Цифрова гуманістична педагогіка та позитивний потенціал застосування цифрових технологій. Способи профілактики та подолання цифрової залежності в дітей.</p> <p>Раннє втручання. Підтримку та розвиток компетентності батьків. Принципи послуги раннього втручання: сімейноцентрованість, міждисциплінарність та командність. Функціональний підхід. Реалізація програм раннього втручання в природньому середовищі з використанням повсякденних рутин. Алгоритм надання послуги раннього втручання. Хронометраж послуги раннього втручання.</p> <p>Ігрова діяльність дітей. Теорій сучасної наукової інтерпретації ігрової діяльності (Л.Артемова, Р. Жуковська, Т. Маркова, Н. Михайленко, Е.Костяшкін, Б.Кобзар, О.Огородніков, К.Агафонова, Л.Веденісова, Р.Зіміна, В.Чубенко та ін. Онтогенез гри, значення та вили ігор. Структура ігрової діяльності дітей як</p>	<p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (2 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (2 б.). 	2*5=10

		<p>системного явища. Діагностичні методики для виявлення ігрових умінь та ігрових навичок дітей дошкільного віку. Особливості добору методик та способи їх обробки. Складання протоколу спостережень за процесом ігрової діяльності, складання протоколу бесіди за тематикою гри. Діагностика міжособистісних стосунків дітей в процесі гри. Ознайомитись з особливостями діагностування дітей різного віку. Складання перспективного плану роботи з організації ігрової діяльності дітей з ООП. Методика організації ігор різного типу в роботі з дітьми раннього віку. Моделювання ігрових ситуацій та вирішенню педагогічних ситуацій.</p> <p>«Учіння», «навчальної діяльності». Способи оволодіння досвідом – внутрішній (гностична діяльність, вторинне учіння) та зовнішній (предметні дії, первинне учіння) Ознаки навчальної діяльності. Причини та прояви особливостей навчальної діяльності дітей з ООП. Інтелектуальні дії, мисленнєві операції за С.Л. Рубінштейном (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та інші). Теорія П.Я. Гальперіна про поетапне формування розумових дій як засіб розвитку особистості в навчальній діяльності. Піраміда навчання. Проекція порушень розвитку дітей на піраміду навчання. Ознайомитись з проекцією навичок і видів діяльності дітей на піраміду навчання. Труднощі у навчанні. Методи діагностики труднощів у навчанні. Прийоми запобігання виникнення труднощів у навчанні. Психогігієна навчання.</p>		
	<p>Практичне завдання – гра «Альтернативні засоби навчання та виховання для осіб з</p>	<p>Вимоги до виконання та оформлення: На практичному занятті студенти в підгрупах готують та демонструю варіанти використання альтернативних засобів навчання та виховання для осіб з ООП, що</p>	<p>Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.);</p>	<p>5</p>

	ООП»	відповідатиме критеріям Smart. Орієнтовний перелік тем наводиться на практичному занятті.	- якість виконання (2 б.); - групове виконання (1 б.); - творчий підхід у виконанні (1 б.).	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	3			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	14			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Теоретичне завдання - тестування	Питання для підготовки: розвитку Поняття профілактики. Види профілактики, їх мета. Теорія функціональних систем П.К. Анохіна. Психічні процеси: відчуття, сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення, мовлення. Вищі психічні функції, склад, особливості, умови формування. Ієрархія ВПФ. Теорії розвитку психічного розвитку дитини: системно-діяльнісний, історико-еволюційний підхід, гуманістична психологія (К. Роджерс, А. Маслоу, В. Франкл, С. Сатір, Ш. Бюлер), когнітивістський напрямок, теорія розвитку інтелекту у дітей за Ж. Піаже, теорія соціального наочіння, его-психологія Е. Еріксона, соціокультурний підхід Л.С. Виготського, епігенетичний підхід Г. Готліба, теорія У. Бронфенбреннера. Поняття про норму та патологію розвитку. Статистична, функціональна та індивідуальна норма. Закономірності відхилень розвитку. Критерії задоволеності за І. Кулка. Структура дизонтогенезу за Л.С. Виготським. Види дизонтогенезу В. Лебединського. Умови нормального розвитку за О.Р. Лурія. Час впливу тератогенного фактору. Фактори пренатального періоду. Фактори натального періоду: пологи, стимуляція, пологові травми, асфіксії. Фактори постнатального періоду: інфекційні захворювання дитини, соматичне захворювання дитини, мовне	Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	20

середовище, психосоціальна депривація, навчання, виховання. Фактори перинатального впливу: багатоплідна вагітність, токсикоз, гестоз, резус-конфлікт, інфекційні захворювання матері, прийом лікарських засобів, стресові ситуації, психотравми, нервово-психічні захворювання батьків, хронічні соматичні захворювання батьків, гіпоксії. Фактори постанатального впливу: генетичні захворювання, захворювання нервової системи, нейроінфекції, порушення зору, слуху. Успадкування нейрофізіологічних особливостей. Поняття про адаптацію. Компоненти адаптації. Види адаптації: сенсорна, фізіологічна, психічна, соціально-психологічна, психофізіологічна, професійна. Нейропластичність. Синаптичні зв'язки та їх види. Фактори, що впливають на розвиток мозку. Сенсорна інтеграція як фізіологічний процес та метод розвитку. Аналізаторна взаємодія. Етапи розвитку сенсорної взаємодії. Поняття про сенсорну інтеграцію. Симптоми порушень сенсорної інтеграції. Методи діагностики порушень сенсорної інтеграції. Напрямки використання методів сенсорної інтеграції у роботі логопеда. Біомеханіка та фізіологія рухів. Поза, локомоції. Принципи організації моторики: теорія руху М.О. Бернштейна, теорія діяльності О.М. Леонтьєва. Праксис та диспраксія, симптоми проявів. Методики розвитку та корекції моторної сфери: методика А. Пето, Войта, Шерборн, Бобат-терапія, бала метрика (мозочкова стимуляція), Бломберг терапія, метод Фельденкрайза. «Когніція», «когнітивна система», «пізнавальні процеси», «когнітивні здібності». Нейрофізіологічний механізм пізнавальних процесів; зв'язок когнітивної системи із загальним станом організму. Види когнітивних функцій: сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення. Ієрархічний принцип розвитку когнітивних функцій. Нейрокогнітивні розлади. Фактори ризику виникнення когнітивних порушень. Симптоми погіршення когнітивних функцій. Стани, що пов'язані зі змінами пізнавального розвитку. Методи профілактики порушень когнітивних функцій: соціальні та біологічні шляхів підтримки когнітивної діяльності.

Ранній сенситивний період до засвоєння фонологічної системи рідної мови. Первинного аналізу мовленнєвого потоку. Взаємозв'язок раннього фонологічного розвитку та подальшого розвитку зв'язного мовлення

дитини. Показник Р. Khul. Метод ранньої діагностики мовлення, опитувальник McArthur. Соціальна взаємодія в немовлячому та ранньому віці. Засвоєння рідної мови. Білінгвальне середовище. Умови затримки мовленнєвого розвитку. Гіпотеза лінгвістичної відносності Сефіра-Уорфа. Особливості емоційної сфери як психічного явища. Онтогенез емоційно-вольової сфери. Теорія Джеймса Ланге про генез емоцій. Модель психічного стану (Theory of mind) та її значення у розвитку соціалізації та навчання. Емоційний інтелект. Емоційна компетентність за Керолін Саарні. Прояви порушень емоційно-вольової сфери у дітей. Імпульсивність, афективна лабільність, високий рівень сугестивності. Психотравмуючі умови виховання. «Медіаграмотність». Концепція розвитку медіаграмотності (за Поттером). Шкідливий вплив на здоров'я телевізійної та комп'ютерної залежності. «Цифрова недоумкуватість», «інтернет-психоз», «завмерлий погляд», педагогіка переживання. Особливості розвитку мислення, мовлення, пам'яті, вольової сфери, сфери почуттів та вмінням співпереживати. Цифрова гуманістична педагогіка та позитивний потенціал застосування цифрових технологій. Способи профілактики та подолання цифрової залежності в дітей. Раннє втручання. Підтримку та розвиток компетентності батьків. Принципи послуги раннього втручання: сімейноцентрованість, міждисциплінарність та командність. Функціональний підхід. Реалізація програм раннього втручання в природньому середовищі з використанням повсякденних рутин. Алгоритм надання послуги раннього втручання. Хронометраж послуги раннього втручання. Ігрова діяльність дітей. Теорій сучасної наукової інтерпретації ігрової діяльності (Л.Артемова, Р. Жуковська, Т. Маркова, Н. Михайленко, Е.Костяшкін, Б.Кобзар, О.Огородніков, К.Агафонова, Л.Веденісова, Р.Зіміна, В.Чубенко та ін. Онтогенез гри, значення та вили ігор. Структура ігрової діяльності дітей як системного явища. Діагностичні методики для виявлення ігрових умінь та ігрових навичок дітей дошкільного віку. Особливості добору методик та способи їх обробки. Складання протоколу спостережень за процесом ігрової діяльності, складання протоколу бесіди за тематикою гри. Діагностика міжособистісних стосунків дітей в процесі гри. Ознайомитись з особливостями діагностування дітей різного віку. Складання

		перспективного плану роботи з організації ігрової діяльності дітей з ООП. Методика організації ігор різного типу в роботі з дітьми раннього віку. Моделювання ігрових ситуацій та вирішенню педагогічних ситуацій. «Учіння», «навчальної діяльності». Способи оволодіння досвідом – внутрішній (гностична діяльність, вторинне учіння) та зовнішній (предметні дії, первинне учіння) Ознаки навчальної діяльності. Причини та прояви особливостей навчальної діяльності дітей з ООП. Інтелектуальні дії, мисленнєві операції за С.Л. Рубінштейном (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та інші). Теорія П.Я. Гальперіна про поетапне формування розумових дій як засіб розвитку особистості в навчальній діяльності. Піраміда навчання. Проекція порушень розвитку дітей на піраміду навчання. Ознайомитись з проекцією навичок і видів діяльності дітей на піраміду навчання. Труднощі у навчанні. Методи діагностики труднощів у навчанні. Прийоми запобігання виникнення труднощів у навчанні. Психогігієна навчання.		
	Практичне завдання – груповий проект з вирішення завдання профілактики порушень розвитку дітей.	Практичне завдання виконується під час сесії. Група з 3-5 осіб виконує завдання з визначенням ключових елементів: - проблема та ідея; - мета й завдання; - основні етапи реалізації; - бенефіціари та стейкхолдери; - матеріальні й нематеріальні результати. Презентація проєкту надсилається на сторінку у Moodle. https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10595	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - актуальність теми (5 б.); - надання декількох варіантів вирішення ситуації (5 б.); - зазначення ресурсу, необхідного для вирішення ситуації (5 б.); - презентація проєкту (5 б.).	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Профілактика та корекція відхилень поведінки : навч.-метод. посіб. до самост. роботи студентів / уклад. Н. В. Самойлова. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 120 с.

Додаткова:

1. Биков В. Ю. Цифрова гуманістична педагогіка відкритої освіти / Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія, 2016. № 4. С. 115-130.
2. Лагодюк В.Ю. Організаційно-педагогічні умови інтеграції дітей із особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір. *Управління школою*. 2016. № 1/3. С. 30-40.
3. Лічман Н.М. Біоенергопластика як нетрадиційна форма проведення артикуляційної гімнастики. *Логопед*. 2018. № 5(89). С. 9-10.
4. Лічман Н.М. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дітей з особливими освітніми потребами. *Логопед*. № 6 (90). 2018. С. 12-16.
5. Луцько К. Інтелектуальна підготовка глухої дитини до сприймання та розуміння усного мовлення. *Дефектологія*. 1997. № 3. С. 23-27.
6. Мамайчук І.І. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии. Санкт-Петербург : Речь, 2006. 224 с.
7. Міненко А. Особливості формування комунікативної функції саморегуляції особистості дітей дошкільного віку з синдромом Дауна. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 4. С. 62-67.
8. Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями зору та слуху / за ред. Л.С. Вавіної Київ: Науковий світ, 2009. 168 с.
9. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Київ : Леся. С. 102. 128.
10. Синьова Є.П. Тифлопсихологія. Київ : Знання, 2008. 365с.
11. Стадненко Н. М. Методика діагностики відхилень в інтелектуальному розвитку молодших школярів. Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д. Г., 2006. 36 с.
12. Сушинська І.Т. Ігри для дітей зі зниженим зором. *Фізика в школах України*. 2013. № 5. С. 2-3.
13. Тельна О. Використання мовних рольових ігор у навчанні молодших школярів із глибокими порушеннями зору. *Дефектологія*. 2009. № 1. С. 12-16.
14. Adolph, K.E. & Franchak, J.M. The development of motor behavior. *WIREs Cogn Sci*. 2016. DOI: 10.1111/j.1467-7687.2007.00556.x
15. Damico J. S., Müller N., Ball M. J. (ed.). The handbook of language and speech disorders. West Sussex : Wiley-Blackwell, 2010. – С. 317-336.
16. Ostergren J. A. Speech-language pathology assistants: A resource manual. Plural Publishing, 2019.
17. Paul R., Norbury C. F. Language disorders from infancy through adolescence. St. Louis (MO : Elsevier Health Sciences, 2012).
18. Sher B. Early intervention games: fun, joyful ways to develop social and motor skills in children with Autism Spectrum or sensory processing disorders. John Wiley & Sons, 2009

Інформаційні джерела:

1. Пізнавальні процеси психіки особистості. URL : https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/7prishak_osnovy_psiholog_pedagogiki_zaochforma/r1-3.html
2. Мартиненко І.О. Типологія комунікативної діяльності дітей із системними порушеннями мовлення первинного генезу. URL : <https://imso.zippo.net.ua/?p=525>
3. Профілактика мовленнєвих порушень удітей раннього віку. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/profilaktika-rechevyh-narusheniy-u-detey-rannego-vozrasta>
4. Ризики впливу телевізійних та комп'ютерних технологій на розвиток психіки людини в добу інформаційного протистояння. URL :

- <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v3/i14/11.pdf>
5. Профилактика речевых нарушений. URL : <https://mszn27.ru/node/46543>
  6. Сенсорна інтеграція: розкладаємо по поличках. URL : <https://epsiholog.mcfrr.ua/678834>
  7. Infant action lab. URL : <http://psych.nyu.edu/adolph/publications/AdolphFranchak-2016WIRESDevMotorBehavior.pdf>.
  8. Бернштейн Н. А. Биомеханика и физиология движений. URL : http://elib.gnpbu.ru/text/bernshteyn_biomehanika-i-fiziologiya_1997/fs,1/
  9. Технологія раннього втручання: принципи, алгоритм, зміст. URL : https://iozdp.org.ua/Downloads/Methodichki/kukuruza_2017.pdf
  10. Simply Psychology. URL : <https://www.simplypsychology.org/developmental-psychology.html>
-